

UOT 069

<https://orcid.org/0009-0003-1344-2983>

<https://doi.org/10.52094/2221-7584.2025.47.069>

Aygün Həsənli Zayralı qızı
Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti, doktorant
Azərbaycan Musiqi Mədəniyyəti Dövlət Muzeyi, elmi işçi
E-mail: aygunhasanli85@gmail.com

İNKLÜZİV MUZEY: FİZİKİ MƏHDUDİYYƏTLİ İNSANLAR ÜÇÜN ƏLÇATAN MUZEY

Xülasə: Baş verən sosial dəyişikliklər cəmiyyəti muzey baxımından tanımağı zəruri etmişdir. Muzey cəmiyyəti tanımaq üçün bir çox sahələrdə yeni strategiyalar inkişaf etdirmək məcburiyyətindədir. Müasir muzeyşünaslıq muzeyin ictimaiyyətə açıq və hər kəsin asanlıqla fiziki və mədəni olaraq çıxış edə biləcəyi bir sahə olmasını məqsəd bilir. Muzey məkanlarının fiziki məhdudiyyətli insanlar üçün uyğunlaşdırılması son illərdə muzeylərin getdikcə daha çox diqqət yetirdiyi mühüm bir aspektdir.

Dünyada böyük bir azlıq təşkil edən əlillər sosial həyatın bir çox sahələrinə çıxışda hələ də ciddi problemlərlə qarşılaşırlar. Əlçatanlıq anlayışının müxtəlif sahələrdə müzakirə olunması və müasir texnologiyaların inkişafı muzeyləri əlçatanlığın təmin edildiyi qurumlara çevirmişdir. İncəsənət muzeylərində əlçatanlıq hər kəsin incəsənət əsərlərindən bərabər şəkildə yararlanma bilməsi və müxtəlif mədəni, fiziki və zehni ehtiyaclara malik şəxslərin muzey təcrübəsindən tam şəkildə faydalana bilməsi deməkdir.

Muzey məkanında inklüziv fəaliyyət həm yeni kommunikasiya modelləri üçün müxtəlif imkanlar təqdim edir, həm də muzey inkişafının mühüm istiqamətlərindən biri kimi meydana çıxır. Məqalədə muzey mühitində inklüzivliyin tətbiqi təcrübələri təqdim olunur, müasir dövrdə mədəni inklüzivlik anlayışı təhlil edilir.

Açar sözlər: muzey, əlillər, inklüziv, cəmiyyət, əlçatan.

Muzeyşünaslıq muzeyin əsrlər boyu keçdiyi yolu müxtəlif sübutlarla və dəyişiklik nəticələri ilə göz önünə gətirən bir sahədir. XIX əsrdən incəsənət

tarixi, arxeologiya, geologiya, paleontologiya və s. fənlərin inkişaf açarı kimi qəbul edilən muzey, elmin cəmiyyətə çatdırılmasında, tədqiqatçıların yetişdirilməsində əsas rol oynamışdır. XX əsrin II yarısından etibarən klassik muzeyşünaslıq anlayışı baş verən sosial-mədəni dəyişikliklər, artan kommunikasiya mühiti, mədəniyyətlə bağlı sual və müzakirələr nəticəsində dəyişikliyə uğramış, muzey üçün cəmiyyəti tanımağı və cəmiyyətin fərqli təbəqələrinə yönəlmiş işlər görməyi vacib etmişdir. Muzeyin mövcud olma məqsədini müəyyənləşdirmək, iştiraka yönəlmiş sərgi və təqdimatlar təşkil etmək, müxtəlif yaş və maraq qruplarına dair təhsil fəaliyyətləri və proqramlar inkişaf etdirmək çağdaş muzeylərin ortaq hədəfləridir. Əgər əvvəllər muzey fəaliyyəti əsasən incəsənət və qədim əşyaların qorunması, öyrənilməsi, sənədləşdirilməsi və sərgilənməsi ilə bağlı idisə, XXI əsrdə muzeyin missiyası haqqında təsəvvürlər əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməmişdir. İndi muzey çox vaxt həyatı əhatə edən, onun müxtəlif nümayəndələrini cinsindən, yaşından və ya milliyətindən asılı olmayaraq vahid ictimai məkanda birləşdirən bir növ kommunikasiya kanalı kimi çıxış edir. Müxtəlif faydalı istirahət formalarını təşkil edən muzeylər bu gün açıq sosial-mədəni mərkəzlər mövqeyində möhkəm dayanır və əksər hallarda əvvəlki obrazından demək olar ki, imtina etmişdir.

Müasir muzey sosial dəyişikliklərin agentı kimi çıxış edir, müxtəlif qrupların aktual problemlərinin öhdəsindən gəlməyə dair nüfuzlu fikirlər və kollektiv təcrübə mənbəyi olur [3]. Beynəlxalq Muzeylər Şurası tərəfindən hazırlanmış sonuncu tərifə əsasən, muzeyin mədəni obyekt və dəyərlərin qorunması və ötürülməsi ilə bağlı ənənəvi rolu transformasiya olunub, indi əsasən sosial ədalət və insan ləyaqəti ideyasına yönəlib. Ölçətanlıq, inklüzivlik, etika və dayanıqlıq kimi dəyərlərə əsaslanan yeni tərifə görə, *“Muzey – maddi və qeyri-maddi irsi tədqiq edən, toplayan, mühafizə edən, şərh və nümayiş etdirən, daim cəmiyyətin xidmətində fəaliyyət göstərən qeyri-kommersiya qurumudur. İctimaiyyət üçün açıq, ölçətan və inklüziv muzeylər müxtəlifliyi və davamlılığı təşviq edir. Onlar təhsil, əyləncə, düşüncə və bilik mübadiləsi üçün müxtəlif təcrübələr təklif edərək etik, peşəkar və icmaların iştirakı ilə fəaliyyət göstərir”* [1]. Bundan əlavə, BMT-nin Əlilliyi olan Şəxslərin Hüquqları

haqqında Konvensiyanın ratifikasiyası müasir muzeylərin fəaliyyətində inklüziv inkişafı prioritet istiqamətə çevirir.

Məşhur rus muzeyşünası Şlyaxtinanın fikrincə, dünyadakı rolu bu gün yenidən dəyərləndirilən muzey məkanları, böyük mədəni-təhsil potensialına malik olub, kütlələrin şüuruna təsir göstərməklə müxtəlif səviyyələrdə müsbət dəyişikliklərə töhfə verməlidir [9]. Muzeylər sosial, mədəni və emosional kapitalı toplamaq qabiliyyətinə malikdir və inklüziv praktikalara uğurla pay vermək üçün yüksək potensiala malikdir [10].

Daim inkişaf edən müasir muzey məkanının təhlükəsiz və dost mühiti, xüsusi ehtiyacları olan insanların öz şəhər və ya yaşayış məntəqəsinin mədəni həyatına səmərəli və tədricən qoşulması üçün şərait yaratmağa imkan verir. Bu cür ziyarətlər muzeylərdə yeni iş formalarının axtarılmasını, rahat və səmərəli ziyarət şəraitinin yaradılmasını, həmçinin muzey mühitinin əlçatanlığını təmin etmək üçün xüsusi şəraitin qurulmasını zəruri edir.

Müasir muzey nəzəriyyələrindən biri post-muzey anlayışdır ki, bunun da əsasında dəyişkənlik ideyası dayanır, yəni müxtəlif icmaların sosial qarşılıqlı əlaqə və ünsiyyət prosesi nəticəsində əldə olunan yeni bilik və təcrübələrin yaradılması və ötürülməsi [2]. Belə yeni yanaşmalardan biri də fiziki imkanlarından asılı olmayaraq cəmiyyətin bütün üzvləri üçün muzey xidmətlərindən maksimum istifadədir. Müxtəlifliklərin və fərqliliklərin qəbul edilərək bir birlik yaratma düşüncəsini dəstəkləyən inklüzivlik anlayışı muzey sahəsinə də inteqrasiya etmiş, inklüziv muzey anlayışı ilə müxtəlifliyin təmsili, hər kəs üçün bərabər çıxış və iştirak imkanlarına yönələn muzeyçilik konsepsiyası yaranmış, muzeylər sosial və mədəni dəyişikliklərin yaratdığı problemlərin müzakirə edildiyi əhəmiyyətli məkanlara çevrilmişdir.

Mədəni müxtəliflik baxımından inklüzivlik şərh edilərkən ön plana çıxan xüsusiyyətlər fərdlərin özünə hörmətini, öz qərarlılığını və sosial münasibətlərini artırmasıdır. Bu baxımdan, xüsusilə muzeylərin inklüzivliyi təşviq edən qurumlar kimi görülməsi anlayışı geniş yayılmışdır. Muzeylər inklüziv təşkilatlar olmaq yolunda mədəni baxımdan sosial xaric edilmə ilə mübarizə aparmaqdadırlar [6].

Son onilliklərə qədər əlilliyi olan şəxslərin problemləri, onlar üçün görülən işlər demək olar ki, yox sayılacaq qədər az idi. 1960 - 1970-ci illərdə bu yöndə olan məsələlərin əlilliyi olan şəxslər tərəfindən gündəmə gətirilməsi və sosial əhəmiyyətinin vurğulanması ilə müsbətyönlü düşüncələr və fəaliyyətlər meydana çıxmağa başladı [4]. Qərbdə ilk dəfə olaraq Ceykob Rodriq Perera tərəfindən işarət dilinin formalaşdırılması, 1784-1785-ci illərdə fransız professor Valantin Hauy tərəfindən görmə əlilliyi olan şəxslər üçün məktəbin yaradılması bu cür şəxslərin cəmiyyət həyatında iştirakına şərait yaratmış oldu. XIX yüzillikdə qəza nəticəsində görmə qabiliyyətini itirən Luis Brayl tərəfindən kəşf olunan “Brayl əlifbası” sayəsində gözdən əlillər cəmiyyətdən təcrid olunmadan maariflənmə imkanlarını genişləndirməyə başladılar [4].

Bir fərdin özünü sağlam cəmiyyətdə tapa bilməsi, potensialının cəmiyyət tərəfindən tanınması və eləcə də sosial əlaqələr qurub inteqrasiya edə bilmə qabiliyyəti inklüziv cəmiyyəti formalaşdırır. Bu inkişafyönlülük təhsil, iş, könüllülük və başqa formalarda ola bilər. Muzeylərin dözümlülüyü və mədəniyyətlərarası hörməti təmin etmək potensialına malik olması bu cür cəmiyyətin yaranmasında özünəməxsus yer tutur. Mədəniyyət qurumlarının, xüsusən də muzeylərin fərd və cəmiyyətlərin təcrid edilməsi mümkün olan vəziyyəti önləmək və ya bu təsirləri azaltmaq gücü mövcuddur. Bu yanaşmadan çıxış edərək, muzeylərin fərdi, ictimai və icma səviyyələrində inklüzivliyə töhfə verməsi bu gün də müzakirə edilməkdədir.

Muzeylərdə inklüzivliyin nəzərdən keçirilməsi mədəni müxtəliflik, bərabərlik, qloballaşma və çoxmədəniyyətlik kimi mövzuların muzeylərə təsiri nəticəsində ortaya çıxmış və getdikcə daha çox yayılmışdır. Muzeylər baxımından inklüzivliyin əsas məqsədi muzey kolleksiyalarına əlçatanlığı artırmaq, muzey təhsilini və sərgilərin təqdimatını daha anlaşıqlı etməkdir. Bundan əlavə, muzeylər xidmət etdikləri cəmiyyətlə birgə işləməli, cəmiyyətlərin təmsil olunmasını təmin etməli və hər cür fəaliyyət, iş və qərar qəbul etmə proseslərinə cəmiyyətlərin qatılmasını dəstəkləməlidirlər. Bu isə inklüzivliyin əsas şərtlərindəndir [8].

Muzey məkanında inklüziv mədəniyyətin əsas anlayışı onun 5 komponentinə uyğun olaraq qurulub: əlilliyi olan insanların mədəniyyət müəssisələrində

iştirakının qiymətləndirilməsi; inklüziv şəraitin yaradılması; mövcud maneələrin aradan qaldırılması; əlilliyi olan insanlara qarşı ayrıseçkiliyin aradan qaldırılması; əlilliyi olan insanların hüquq və ləyaqətinə hörmət.

İnklüziv muzey muzeyşünaslıq tədqiqatlarında muzeyin ictimai roluna diqqət yetirir. Muzeyşünaslıq professoru R.Sandellinin araşdırmasına görə, inklüziv muzey mədəni müxtəlifliyi gücləndirən, gender bərabərliyinə riayət edən, demokratik müzakirə platforması kimi istifadə edilə bilən, cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinə bir araya gəlmə və işləmə imkanları təqdim edərək tarixi, mədəniyyəti, incəsənəti və gündəlik həyat anlayışını yenidən formalaşdırma bilən dinamik bir qurumdur. Bu cür muzeylərin əsas məqsədi isə, mədəni inklüzivliyi bir pillə kimi istifadə edərək, cəmiyyətdə təcrid olunanların təmsil olunmasını, onların iştirakını təşviq etməyi və əlçatanlığı təmin etməyi həyata keçirməkdir [7]. İnklüziv muzeyin hələ də müəyyən edilməkdə olan anlayışını professor A.Galla, əlaqəli cəhətləri ilə insanları və irslərini bir araya gətirəcək bir dil yaratma prosesi, ortaq səlahiyyəti anlama və tətbiq etmə əlaqəsi və icmaların mədəniyyətinə daxilədən və xaricdən baxış təmin edərək ortaq hörmət yaratma kimi izah edir [5].

Bu gün muzey təkcə ziyarət edilərək ilham alınacaq bir məkan anlamından çıxaraq böyük sosial məna daşımağa başlamış, kolleksiya mərkəzli yanaşmadan izləyici mərkəzli yanaşmaya keçid sayəsində kənarda qalmış şəxslər üçün səmimi və əlçatan bir mühit yaratmağı hədəfləmişdir. Bu proses isə müasir innovasiyalar vasitəsilə həyata keçirilir. Texnologiyadan istifadə etməklə muzeylər üçün əlçatanlıq mövzusu, fiziki məhdudiyyətli şəxslər də daxil olmaqla, hər kəs üçün həyatı asanlaşdıran mühitlərin yaradılması mümkündür.

Azərbaycanda əlillərin hüquqları və sosial inklüziya haqqında yeni yanaşma 2008-ci ildə Azərbaycanın BMT-nin Əlillərin Hüquqları haqqında Konvensiyasını ratifikasiya etməsindən sonra mühüm əhəmiyyət kəsb etməyə başlamışdır.

Fiziki məhdudiyyətləri olan şəxsləri ziyarətçiləri arasında nəzərə alan ilk muzey Metropoliten İncəsənət Muzeyi olub. Burada 1913-cü ildə görmə məhdudiyyətli uşaqlar üçün ilk proqramlar həyata keçirilib. Ölkəmizdə isə “inklüziv muzey” layihəsini həyata keçirən ilk mədəni müəssisə Azərbaycan

Milli Xalça Muzeyi olmuşdur. 2019-cu ildən muzeydə fiziki cəhətdən məhdudiyyətli insanların muzeyə cəlb olunması və onların zəngin mədəniyyətimizlə “ünsiyyətinin” gerçəkləşməsi üçün mühüm işlər görülür, layihələr gerçəkləşir. Azərbaycan Milli Xalça Muzeyində görmə məhdudiyyətli insanlar üçün Azərbaycan xalçalarının kiçik replikaları yaradılaraq ekspozisiyadakı bütün mətnlər Brayl əlifbası ilə təqdim edilib. Onlar bu nümunələrə toxunmaqla, yəni taktil üsulla əsərin kompozisiyasını, tərkibindəki formaları, quruluşu və toxumaları anlamaq, xalçalarımızı duya, ornamentləri hiss edə bilirlər. Müxtəlif və incə işlənmiş taktil kolleksiya görmə məhdudiyyətli şəxslər üçün faydalı didaktik vasitədir. Xalçada taktilliyin yaradılması isə dünyada yeni bir işdir və bunu Azərbaycan Milli Xalça Muzeyi həyata keçirib. Görmə məhdudiyyəti olan ziyarətçilər xovlu və xovsuz xalça texnikalarının sintezi ilə işlənən kiçik replikalara əl vuraraq, onların fərqi hiss edirlər, eşitmə qabiliyyəti zəif olan ziyarətçilər üçün isə surdo-tərcümə ilə virtual ekspozisiya təqdim olunur. Bu istiqamətdə fəaliyyətin Azərbaycanda düşünülməsi və inkişaf etdirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Muzeylərimiz bu istiqamətdə qarşıya çıxan problemləri həll etməyin başlanğıc mərhələsində olsalar da, dünyanın aparıcı muzeylərinin muzey məkanı və onun informasiya resurslarının rahat qavrayış üçün uyğunlaşdırılması üzrə təcrübə və praktikası bu məsələnin həllində yardımçı olur. Xətalardan yayınmaq üçün muzeylər bir-biri ilə əməkdaşlıq edir və təcrübə mübadiləsi aparırlar.

Rusiya Dövlət Ermitajında baş tutan “Görünməyən incəsənət. İmkan sərhədlərini genişləndirərək” adlı inklüziv sərgi bu istiqamətdə aparılan işlərin davamında gerçəkləşən çox mühüm layihələrdəndir. Azərbaycan Milli Xalça Muzeyi ilə Dövlət Ermitajının ortaq inklüziv layihəsi olan sərgidə görmə qabiliyyəti zəif olan və tamamilə görmədən məhrum insanlar üçün dünyanın ilk xalça örnəyi sayılan və hazırda Ermitajda nümayiş olunan Pazırq xalçasından və eyni adlı kurqandan tapılmış keçə xalça nümunəsindən seçilmiş fraqmentlər taktil üsulla nümayiş olunmuşdur.

Fiziki məhdudiyyətli şəxslərin muzey həyatına, sosial və mədəni mühitə cəlb edilməsi istiqamətində aparılan davamlı layihələr Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyində də həyata keçirilir. Muzeyin ilk inklüziv layihəsi olan “Sərhədsiz

incəsənət” əlilliyi olanların sosial rifah halının təmin edilməsində uğurlu addımlardan olmuşdur. Əlilliyi olan şəxslərin həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq, cəmiyyətin onlara münasibətini dəyişmək, onları bərabər hüquqlu cəmiyyət üzvləri kimi qəbul etdirmək məqsədi daşıyan belə layihələr, həmçinin muzey qonaqlarının ekspozisiyaya baxış sərhədlərini də genişləndirir. Onlar bir tərəfdən aktiv şəkildə istifadə edilməyən duyğu orqanlarını aktivləşdirərək qavrayış sərhədlərini genişləndirmək, digər tərəfdən isə məhdud imkanlı şəxsin yerində olmağı hiss etmək və onun ehtiyaclarını daha yaxşı anlamaq imkanına malik olur.

Əlillik yalnız bioloji deyil, həm də sosial bir vəziyyətdir. Ətraf mühitin şərtləri və ümumi münasibətlər bir “əlillik” halını “məhdudlaşdırılmışlıq” vəziyyətinə çevirir. Əlilliyi olan fərdlərin cəmiyyət həyatına tam şəkildə qatılması yalnız inklüzivlik və əlçatanlığın genişləndirilməsi ilə mümkündür. Nəqliyyat, ünsiyyət, təhsil, səhiyyə kimi sahələrdə olduğu kimi, mədəniyyət və incəsənət sahəsində də bərabər əlçatanlıq hər kəsin haqqıdır.

İncəsənət əsərlərinin fiziki məhdudiyyəti olan şəxslər üçün əlçatan edilməsi istiqamətində işlər hər gün artır. Inklüzivlik haqqında məlumatlığın artması və inkişaf edən texnoloji imkanlar bu işləri sürətləndirir.

Fikrimizcə, muzey məkanını fiziki məhdudiyyəti olan şəxslərin ehtiyaclarına uyğunlaşdırmaqda vacib məqam, ümumilikdə cəmiyyətin əlilliyə münasibətini dəyişmək, istənilən özünəməxsusluqları olan şəxslərə qarşı mehriban və tolerant münasibəti formalaşdırmaqdır. Muzey kommunikasiyası vasitəsilə fiziki imkanları məhdud şəxslərin inteqrasiyası, sosial adaptasiyasına dəstək göstərilməsi bu istiqamətdə çox perspektivlidir.

Mədəniyyət və incəsənət həyatına qatılmaq əsas bir insan haqqı olaraq qəbul edildiyindən, bu sahədə məlumatlılığın artırılması, həll təkliflərinin inkişaf etdirilməsi və araşdırılan sistemlərin sərgi məkanlarında istifadəsinin genişləndirilməsi vacibdir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Azərbaycan nümayəndə heyəti Beynəlxalq Muzeylər Şurasının (ICOM) 26-cı Baş Konfransında iştirak edib. Bakı. 1 sentyabr 2022. [Elektron

resurs].

URL:

https://azertag.az/xeber/azerbaycan_numayende_heyeti_beynelxalq_muzeyler_surasinin_icom_26_ci_bas_konfransinda_istirak_edib-2273876

2. Балаш, Александра. «Музей как другое пространство культуры». Музей-памятник-наследие 3(1). С.12-22. 2018.

3. Донина, Ирина. «Музей в социокультурной адаптации инвалидов». Диссертация кандидата культурологии, кафедра музейного и культурного наследия, Санкт-Петербургский государственный институт культуры. Санкт-Петербург. 2014.

4. Faruk Taşçı. Engelliler ve sosyal hizmet. İstanbul Üniversitesi açık ve uzaktan eğitim fakültesi. Sosyal hizmet lisans tamamlama programı. Üsküdar. 2016. S.3-75.

5. Galla, Amareswar. In search of the Inclusive Museum. Ed. Bernice L. Murphy. Museums, Ethics and Cultural Heritage. The International Council of Museums: Routledge. ISSN: 978-1-138-67632-9. P. 304-317.

6. Sandell, Richard. Museums as Agent of Social Inclusion. Museum Management and Curatorship. Vol.17, No 14. P.401-418. 1998. Doi: 10.1080/09647779800401704.

7. Sandell, Richard. Social Inclusion. The Museum and The Dynamics of Sectoral Change. Museum and Society. University of Leicester. P.45-62. 2003. <http://hdl.handle.net/2381/52>.

8. Slooten, van Sarike. Old Territories, New Societies: An Exploration on Inclusiveness Within Dutch National Museum Representation. The International Journal of the Inclusive Museum. Volume 11, Issue 4, 2018. <https://onmuseums.com>

9. Шляхтина, Людмила. «Социальная миссия современного музея». С.3-9 в Современные тенденции в развитии музеев и музееведения: Материалы III Всероссийской научно-практической конференции (Новосибирск, 9-12 октября 2017г.). Новосибирск: Институт истории СО РАН. 2017.

10. Woodham, Anna. "Museums Visiting and Social Inclusion: The Geography of School Visits to Museums" PhD dissertation, Museum Studies, University of Leicester. 2009.

Aygun Hasanli Zayrali

**Inclusive Museum: Accessible Art for People
with Physical Disabilities**

Summary

The social changes that have taken place makes it necessary to understand society from a museum perspective. The museum has to develop new strategies in many areas to get to know society. Modern museology aims to make the museum a space open to the public and where everyone can easily access it physically and culturally. Adapting museum spaces for people with physical disabilities is an important aspect that museums have increasingly paid attention to in recent years. People with disabilities, who constitute a large minority in the world, still face serious problems in accessing many areas of social life. The discussion of the concept of accessibility in various fields and the development of modern technologies have transformed museums into institutions where accessibility is ensured. Accessibility in art museums means that everyone can enjoy works of art equally and that people with diverse cultural, physical, and mental needs can fully benefit from the museum experience. Inclusive activity in the museum space not only offers various opportunities for new communication models, but also emerges as one of the important directions of museum development. The article presents experiences of implementing inclusivity in the museum environment and analyzes the concept of cultural inclusivity in the modern era.

Key words: museum, disabled people, inclusive, society, accessible

Айгюн Зайралы кызы Гасанли

**Инклюзивный музей: искусство, доступное для людей с
ограниченными физическими возможностями**

Резюме

Произошедшие социальные изменения сделали необходимым признание общества с точки зрения музеев. Музею необходимо разработать новые стратегии во многих областях, чтобы признать общество. Современное музееведение ставит своей целью сделать музеи открытыми для общества и доступными для всех как в физическом, так и в культурном плане. Адаптация музейных пространств для людей с ограниченными физическими возможностями стала важным аспектом, которому музеи уделяют все больше внимания в последние годы. Люди с ограниченными возможностями, составляющие значительное меньшинство в мире, по-прежнему сталкиваются с серьезными проблемами в доступе ко многим сферам общественной жизни. Обсуждение концепции доступности в различных областях и развитие современных технологий превратили музеи в учреждения, где доступность гарантирована. Доступность в художественных музеях означает, что каждый может в равной степени наслаждаться произведениями искусства и что люди с различными культурными, физическими и умственными потребностями могут в полной мере извлечь пользу из музейного опыта. Инклюзивная деятельность в музейном пространстве открывает разнообразные возможности для новых моделей коммуникации, а также выступает одним из важных направлений развития музеев. В статье представлен опыт внедрения инклюзивности в музейную среду и проанализировано понятие культурной инклюзивности в современную эпоху.

Ключевые слова: музей, инвалиды, инклюзивный, общество, доступный.

Məqalələrin redaksiyaya daxilolma tarixi: 25.12.2024

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 25.01.2025

Ekspert rəyi: Yeganə Eyvazova